

Definice Národní fronty:

Národní fronta československá zahrnuje všechny Čechy, Slováky a Podkarpatské Rusy. Z Národní fronty jsou vyloučeni toliko zrádci národa, to jest ti, kteří dobrovolně a bez přinucení kolaborovali s nepřítelem. V Národní frontě jsou si všichni její členové rovni v právech i povinnostech bez ohledu na diference politické, náboženské či třídní a stavovské. To také znamená, že do Národní fronty patří všechny politické složky národa, respektive ty bývalé politické československé strany, které se československému národu a státu nezpro-
nevěřily a jež se národní zradou nebo přisluhováním Němcům a Maďarům nezatížily.

Úkolem Národní fronty je hledati jednotící idee a společné cesty v boji za svobodu československého lidu i společné úsilí o budování nové republiky Československé na základě široké lidové demokracie. Tato spolupráce v Národní frontě uplatňovaná již nyní bez ohledu na různorodost politickou, náboženskou nebo třídní a stavovskou má zajistiti spolupráci na této široké všenárodní základně i v budoucnu, zejména pak v nejkritičtějším období porevolučním. Národní fronta takto budovaná sdružuje tedy v sobě elementy socialistické i nesocialistické.

Definice socialistického bloku:

Blok tří socialistických stran: čs. str. komunistické, soc. demokratické a československých socialistů jest nutno považovati za rovnoprávné delegace tří samostatných socialistických skupin, jež se sešly v Londýně za účelem napomáhání československému boji za svobodu. To tedy znamená, že jeho účelem jest, aby diskusemi o základních otázkách národně a státně politických se hledaly cesty, umožňující spolupráci těchto tří skupin za účelem vytvoření celonárodní fronty i s politickými skupinami jinými, aby se tím dostalo též co nejširší podpory československé vládě při organisaci národního zápasu i v přípravách pro budování svobodné, nezávislé, demokratické, národní a jednotné republiky Československé.

Blok tří stran socialistických není tedy společným výkonným orgánem těchto tří skupin, nepředstavuje také orgán jednotné socialistické strany a jeho utvoření nesleduje porušení, oslabení, nebo snad nahrazení celonárodní fronty. Z tohoto důvodu blok tří socialistických stran nechce ve svém politickém snažení zastávati politiku „výlučné levice“, neboť sleduje spolupráci se všemi složkami národa, nejen socialistickými v tomto nedělitelném boji za svobodu národa a nezávislost republiky.

AÚD KSČ Praha. Fond 38, inv. j. 210, str. 128, 129. Orig.

[25]

1944, 31. květen. Londýn. — Zázpis o 12. poradě skupiny československých socialistů, na které se projednávala otázka kandidatury vládního delegáta na osvobozené území a vztah k ostatním složkám a představitelům národně osvobozenéckého hnutí.¹

¹ Po osvobození ČSR národní socialisté při objasňování svého slabého podílu na protifašistickém boji v době okupace často zdůrazňovali, že neobnovili činnost své strany, protože prý nechtěli rozbít jednotu národa stranickými spory. Také v zahraničí často vystupovali s tvrzením, že jim nejde o nic jiného než o národ a jeho zájmy. V dopise národně socialistických členů československé vlády a Státní rady komunistickým poslancům v Londýně ze dne 24. ledna 1944 např. čteme: „1. Národní socialisté až dosud nevystupovali v zahraničním hnutí jako stranická jednotka, aby neohrozili jeho jednotu a kázeň, aby neztráceli, sami nekontrolování domácími organisacemi strany, posicí presidenta republiky, odpovědného celému národu . . . 2. Ustavujeme-li se jako zvláštní skupina národně socialistických členů vlády a Státní rady, nečiníme to ani nyní proto, abychom uplatňovali hlediska nebo zájmy specificky stranické a mníme se toho naopak vystříhati tím pečlivěji, neboť víme, že náš lid doma si nepřeje, aby někdejší stranická diferenciace ožila, ale aby se očistila a zjednodušila. Naše sdružení chce sloužit především tomuto účelu.“ (AÚD KSČ Praha, f. 38, inv. j. 209, str. 11.)

Uveřejněný dokument z jednání skupiny čs. socialistů je jen jedním z mnohých příkladů toho, že národně socialističtí předáci měli i v emigraci ve skutečnosti větší zájem, o to, aby pro sebe získali rozhodující politický vliv ve všech důležitých státních orgánech, než o propracování programu národní a demokratické revoluce.

Přítomní: posl. J. David, prof. Dr. V. Klecanda, Inž. G. Kleinberg, vysl. P. Maxa, min. Dr. H. Ripka, min. Dr. J. Slávik, min. Dr. J. Stránský a posl. F. Uhlíř.

Dr. Stránský — sděluje, že na žádost mnohých členů skupiny nemají naše porady překročití sedmou hodinu večerní. — Podává pak zprávu o tom, v jakém stadiu jest otázka vládního delegáta na osvobozené čs. území.² Vláda doposud v této věci nerozhodla, ale všechno naznačuje, že volba se schyluje na osobu min. Fr. Němce. Min. předseda se stále domnívá, že vláda má jmenovat min. Slávika, ale pravděpodobně se přesvědčí, že min. Slávik by nedosáhl jednomyslné volby ve vládě, neboť oba soc. dem. ministři by patrně pro něho nehlasovali. Stránský se domnívá, že zvolení Němcovo by nebylo nic tragického, spíš by bylo třeba takovou volbu chápat jako fakt, že věc nezačíná dobře. Je pozoruhodné, že komunisté pokračují naprosto rozhodně ve svých politických plánech, jež mají pro domov. Typickým dokladem toho je opět Gottwaldův článek o Národních výborech, uveřejněný v posledním čísle Nového Československa.³ Politické partajnictví, jež tak markantně lze z něj vyčísti, budí dojem, jakoby Gottwald se chtěl vědomě lišit svým politickým stanoviskem od nás ode všech. Dávaje do rukou Národních výborů i všechnu administrativní moc, dává jasně na jevo, že si u nás představuje sovětskou revoluci. Budí to dojem, že chce dělat československého Stalina. Stránský pochybuje, že se dohodneme s komunisty v této věci na společném stanovisku. — Dále Stránský hovoří o vládních pracech a upozorňuje, že vláda má před sebou nesmírné pensum. Před námi se rýsuje pracovní krach státního zřízení. Recepční zákon⁴ uvázl. Dokud nebude dohody o Národních výborech, nehneme se ani s recepčním zákonem. Brzy bude aktuální německá otázka, zejména pak dekret o státním občanství našich Němců. Uvázl také retribuční zákon. Jednotlivá ministerstva mají řadu osnov připravených k vládnímu projednání a nejsou s to je dostat na program vládních prací. Zatím co u komunistů vidíme jasnou přímočarost, vidíme na vládní straně nemohoucnost. Nejhorší pak je, že všechny tyto věci, jež čekají na své zpracování, bude potřebovat vládní delegát, jež bude mít za úkol administrovat osvobozené území.

Dr. Ripka — K tomu dodává, že soc. demokraté se usnesli minulý pátek na tom, že chtějí, aby vládním delegátem byl někdo z nich. Stanovili také terno: Němec, Bečko, Majer. Při tom dávají přednost členu vlády. Kdyby pak měl býti vlád. delegátem československý socialista, pak by soc. dem. dodrželi ujednání, jež bylo učiněno v soc. bloku. Min. Němec byl pověřen soc. demokraty, aby jednal o věci ve vládě a se skupinami. Šrámek se stále domnívá, že vlád. delegátem bude min. Slávik. Jeho naděje spočívá v tom, že komunisté si nepřejí, aby to byl soc. demokrat. Ripka sdělil Šrámkovi, že to tak jisté není, neboť komunisté dají přednost „muži soc. bloku“ před Slávikem. Pan president by viděl nejraději dr. Slávika jako vlád. delegáta, ale přijal by i Němce. V. Nosek sdělil Němcovi, že komunisté by dali před-

² Na 8. schůzi bloku socialistických stran 11. května 1944 bylo přijato usnesení, že „1. delegát má být věcně a politicky způsobilý; 2. všichni doporučujeme, aby to byl muž bloku; 3. komunisté nestaví kandidáta, má to být někdo z řad sociálních demokratů či českých socialistů, členů vlády či členů Státní rady; 4. když vláda vybere někoho z navržených, poskytnou mu všichni pozitivní podporu; 5. o konkrétní osobě je třeba dohody se skupinami národní fronty.“ (B. Laštovička, V Londýně za války, str. 351.)

Komunisté nekandidovali žádnou osobu jednak z důvodů mezinárodně politických a jednak proto, aby vyjádřili svůj odstup od Srámkovy vlády. Národně socialistická skupina jednomyslně navrhla na funkci vládního delegáta na osvobozené území Slávika. Komunisté i sociální demokraté tento návrh vetovali.

³ Jedná se o článek, který vyšel 27. 5. 1944 v Novém Československu pod názvem „Co učinit na osvobozeném území.“ Článek byl přetištěn z Československých listů, kde byl publikován 15. května 1944 (viz dokument čís. 21); Kl. Gottwald v něm rozváděl zásady, se kterými souhlasil president Beneš již v prosincových jednáních r. 1943 a které byly v podstatě přijaty i v bloku socialistických stran. Ostrý a naprosto neodpodstatněný útok Stránského proti Kl. Gottwaldovi svědčil o tom, s jak těžkým srdcem se loučili předáci čs. socialistů se svou reakční protilidovou koncepcí národních výborů.

⁴ Receptce v právním smyslu znamená převzetí některých předpisů určitého právního řádu nebo celého jejich systému do právního řádu jiného celku. Stránský v tomto případě měl na mysli ústavní dekret presidenta republiky o obnovení právního pořádku čís. 11/1944 Úř. věst. čsl. — viz poznámku čís. 8 k dokumentu čís. 3.

nost Ripkovi, ale vědí, že president Ripku nepustí. Komunisté chtějí pozvat min. Slávika k soukromému rozhovoru, v němž mu chtějí sdělit důvody, proč ho neakceptují jako vlád. delegáta, ale že s ním počítají jako s politickým partnerem do budoucna. Min. Němec se domnívá, že záporné stanovisko komunistů vůči Slávikovi jako vlád. delegátu je vlivem Moskvy. Komunisté nejsou pro to, aby vlád. delegátem byl Laušman. Myslí si, že by to měl být člen vlády a budou pro Němce, když se na něm usnese vláda. Ripkovi bylo zřejmo, že Němec by o to velmi stál, aby byl vládním delegátem. — My trváme na svém usnesení, t. j. nemáme žádného kandidáta na funkci vlád. delegáta. Ripka měl dnes dojem, že president a Šrámek se dohodli při dnešním obědě na Němcovi. Šrámek má však strach z Němce. Ripka sdělil Šrámkovi, že Slávik by vzal funkci vlád. delegáta, kdyby to bylo přáním celé národní fronty a kdyby měl podporu všech. Min. Slávik to potvrzuje. — Ripka upozorňuje, že budeme stát před rekonstrukcí vlády, bude-li Němec vlád. delegátem. Soc. dem. budou žádat na jeho místo svého člověka a pravděpodobně budou navrhopvat Laušmana. Ripka se tázal Šrámka, co by na to říkal a měl dojem, že Šrámek by se proti tomu nestavěl.

Dr. Stránský — To je velmi vážná věc. V této věci záleží nejen na tom, jak se na takovou možnost budeme dívat jako skupina, tu záleží na stanovisku každého jednotlivce. Práví, že Laušman byl zlým semenišťem pomluv proti vládě a proti každému z nás po celou dobu v zahraničí. Je toho názoru, že bychom se neměli smířit s jeho kandidaturou do vlády.

Dr. Ripka — Pojede-li Němec jako vlád. delegát, měl by jet s ním V. Majer ve skupině politických poradců. Kdyby jel s Němcem Laušman, pak bude pracovat proti Němcovi. V Majerovi bychom měli my i vláda loyálního člověka.

Dr. Slávik — Šrámek by raději viděl ve vládě Laušmana nežli Bechyněho.

Dr. Ripka — souhlasí se Stránským, abychom se individuálně vyslovili o tom, co soudíme o kandidatuře Laušmanově do vlády.

P. Maxe — President bude chtít slyšet názory skupin o této věci.

Dr. Ripka — dává přednost každému jinému soc. demokratu před Laušmanem. Raději by viděl ve vládě V. Patzáka než Laušmana.

Na návrh Stránského vyslovují se jednotlivě o Laušmanovi:

Maxa — Proti Laušmanovi jako kandidátu na min. křeslo.

Uhlíř — Proti Laušmanovi jako kandidátu na min. křeslo.

David — Proti Laušmanovi jako kandidátu na min. křeslo.

Klecanda — Proti Laušmanovi jako kandidátu na min. křeslo.

Kleinberg — Proti Laušmanovi jako kandidátu na min. křeslo.

Smetánka — Proti Laušmanovi jako kandidátu na min. křeslo.

Slávik — Proti Laušmanovi jako kandidátu na min. křeslo.

Dr. Ripka konstatuje, že proti Laušmanovi jsou všichni.

Klecanda a Uhlíř: „Ale také proti V. Patzákovi.“

Dr. Ripka — Tak si probereme, kdo by ze soc. demokratů připadal v úvahu. Jurnečková ne. Kdo více? Jediný Majer. Pro toho bychom byli všichni. Ale bude-li Němec vlád. delegátem, měl by jet Majer s ním.

Dr. Slávik — S Němcem by měl jet především Slovák, vždyť jde o slovenské území.

Klecanda — Patzáka známe z jeho čtyřleté úřední i politické činnosti. Je to stejně zlý a pro nás nepřijatelný případ jako Laušman. Toto stanovisko se nesmí chápat jako osobní zaujatost. Není přece možno odměňovat vysokými politickými funkcemi člověka, proti kterému bylo sneseno tolik stížností. Nejlepším řešením by bylo, kdyby s Němcem jel Dr. Čaplovič a do vlády šel místo Němce V. Majer.

Smetánka — A co Dr. Kříž?

David — Ostře odmítá.

Stránský — se přiklání k názoru prof. Klecandy, že nejlepším řešením by bylo, aby s Němcem jel Čaplovič a Majer šel do vlády. Klade si otázku, proč šel z vlády Inž. Nečas a proč by měl jít do vlády někdo horší než je Nečas.

Dr. Slávik — sděluje, že min. Lichner přesvědčoval min. Ingra, že jedině možným vládním delegátem je min. Viest.

Dr. Ripka — upozorňuje, že vlád. delegáta a politickou delegaci domů bude určovat vláda a ne Státní rada, že proto na volbu budeme mít větší vliv. Je toho názoru, že Laušman nesmí jít ani do vlády ani s delegací domů. — Nachází pak ještě jedno řešení: Pojede-li min. Němec domů jako vládní delegát, nemusí býti v jeho polit. poradním sboru druhý sociální demokrat.

Dr. Slávik — Vláda musí také určití úředníky, kteří pojedou domů s vlád. delegátem.

Dr. Ripka — s tím nesouhlasí a tvrdí, že je to věcí resortního ministra.

Dr. Slávik — přiznává resortnímu ministru tuto kompetenci, ale trvá na tom, že výběr úředníků musí schválit vláda. Vždyť na př. Lichner jistě navrhne mezi těmito úředníky mladého Hodžu.

Dr. Ripka — uznává vážnost argumentu.

Dr. Stránský — resumuje debatu o této věci a se souhlasem všech přítomných stylisuje toto usnesení:

a) Všichni se stavíme jednomyslně proti tomu, aby Laušman se stal členem vlády nebo členem politické delegace, která pojedou domů jako poradní sbor vládního delegáta.

b) Bude-li vládním delegátem sociální demokrat, na př. min. F. Němec, nepovažujeme za žádoucí, aby mezi jeho politickými poradci byl druhý sociální demokrat. Zájmy soc. demokratické jsou v takovém případě víc nežli dostatečně zajištěny v osobě samotného vládního delegáta.

c) Skupina československých socialistů si reklamuje zastoupení v politickém poradním sboru, který bude doprovázet vlád. delegáta. O osobě rozhodne skupina později.

P. Maxa — Musíme dbát toho, aby v delegaci domů byli zastoupeni Slováci, jinak by se stal těžký politický omyl.

Klecanda — předem prohlašuje, že nechce být členem delegace, neboť s Němcem spolupracovat nebude.⁵

Dr. Ripka — se vrací k tomu, co řekl Stránský o poměrech ve státním zřízení. Práví, že to je vážná věc. Činnost vlády i Státní rady vážne. Žádá min. Slávika, aby dal V. Noskovi k prostudování osnovu o Národních výborech, aby komunisté neměli dojem, že byli zaskočení. Není v naší moci změnit pracovní tempo ve vládě a ve Státní radě. Feierabend má na př. tři hotové osnovy a nemůže je dostat na program vlády.

P. Maxa — Šrámek si mu stěžoval na vládu. Ministři prý předkládají osnovy velmi nesystematicky. Méně důležité věci před věcmi základními. Předsednictvo St. rady se usneslo na tom, aby výbory St. rady v zájmu rychlejšího projednávání předloh se nezabývaly právními textacími dekretů, nýbrž posuzovaly tyto s hlediska politicko-psychologického, aby nepracovaly na nových dekrettech, nýbrž na poradních zprávách o předložených dekrettech. Konstatuje, že pracovní tempo ve St. radě se zpomalilo od té doby, co existuje socialistický blok. Tím se vytvořila atmosféra nedůvěry a napětí. Stále více pociťujeme potřebu organisované národní fronty.

⁵ Debatou ve schůzi skupiny čs. socialistů ovšem zdaleka neskončily tahanice o osobu vládního delegáta a složení jeho poradního sboru, které zaměstnávaly buržoazní emigraci po více jak dva měsíce. Svědčí o tom řada dokladů, mj. poznámky člena St. rady Vl. Klecandy z 18. 6. 1944, zaslané Benešovi, Šrámkovi, Stránskému, Slávikovi, Ripkovi a Uhlířovi, v nichž se Klecanda na základě důkladné argumentace dožadoval toho, aby vládním delegátem byl jmenován Slávik anebo některý člen Státní rady (viz AÚD KSČ Praha, f. 38, inv. j. 66, str. 44—53. Řada protestů byla napsána ještě poté, když delegace byla jmenována. Tak V. Pácal protestoval u Beneše v dopise ze 16. 8., že ve sboru politických poradců vládního delegáta zastupuje tzv. zemědělce dr. F. Hodžu [tamtéž, str. 44—53], z téhož dne pochází dopis adresovaný Benešovi, v němž A. Vido protestoval proti tomu, že není v delegaci zastoupeno živnostnictvo a že Slovensko je zastoupeno dvěma příslušníky směrů, které „neuznávají čs. státní jednotu a jsou za příliš širokou decentralizaci“ a že mezi slovenskými členy delegace není žádný katolík [tamtéž, str. 58—59].

Údaje o konečném složení delegace čs. vlády pro osvobozené území srv. pozn. čís. 2 k dokumentu čís. 35.

F. Uhlíř — vrací se k tomu, co o této věci již několikrát při těchto poradách řekl. Není možno chápati vládu a Státní radu jako organisované sbory národní fronty. Fakt je ten, že zatím co vláda a St. rada ve svém složení představují všechny politické složky národní fronty, je na druhé straně politickým instrumentem, který je diriguje, resp. zabrzdjuje pouze soc. blok. Proto je třeba a je to přímo naším politickým úkolem ve smyslu našeho usnesení z ustavující schůze skupiny, abychom usilovali o vybudování orgánu národní fronty, který by nepomáhal politicky pracem ve vládě i ve Státní radě.

Klecanda — je toho názoru, že tuto funkci mělo dělat Sdružení členů Státní rady a že právě toto sdružení jsme pomáhali zabít.

Dr. Ripka: s tím souhlasí a sděluje, že stejně tak hovořil s Lichnerem. Ví od Pácala, že za Pácalem jde asi 30 lidí v armádě, kteří se staví za to, aby demokratičtí zemědělci šli proti Lichnerovi a agrární straně. Sděluje, že se o Pácalovu skupinu velmi živě zajímají komunisté. Má obavu, aby se Pácal nestal hospitantem u nich. Stojí za úvahou, zda by nebylo dobré, aby se Pácal stal jako člen Státní rady hospitantem v naší skupině, při čemž by si ponechal svou politickou skupinu a dále politicky pracoval tak, jako dosud. Ripka řekl Lichnerovi přímo, že podporuje Pácala v tom, že se musí rozbít agrární strana.

Maxa: Je potřeba se Pácalovi věnovat. Cítí se příliš osamocen.

Dr. Stránský: Bude politicky jednat s Pácalem.

Dr. Slávik: zdůrazňuje, že i při přijetí Pácala za hospitanta musí zůstat jeho skupina.

Dr. Stránský: Je přirozené, že se Pácal snaží sblížit s námi, kteří jsme mu politicky nejbližší.

Maxa: Pácal byl doma důvěrníkem Bradáčovým. Znovu upozorňuje, že je třeba, abychom s Pácalem politicky jednali.

David: radí k opatrnosti a abychom si to ještě rozmyslili, než se vyslovíme pro kooptaci Pácala do naší skupiny. Žádá, abychom tuto věc dnes nerozhodovali.

Dr. Slávik: Komunisté budou se snažit o to, aby Pácalova skupina se na ně úzce politicky vázala. Sám připouští, že je třeba mít na paměti, že by kooptace Pácalova mohla vésti k rozladění mezi námi a komunisty.

David: radí k opatrnosti a znova doporučuje, aby se s kooptací Pácala do naší skupiny počkalo, aby se nám nevytýkalo, že bereme mezi sebe agrárníky. Zvláště pak by nám mohlo škodit, že ve skupině Pácalově je prof. Nigrín. Případ Nigrínův se všeobecně kritizuje. Táže se posl. Uhlíře, zda už s Pácalem jednal o kooptaci.

Uhlíř: sděluje, že se s Pácalem přirozeně stýká jednak přátelsky, jednak proto, že jako předseda Sdružení členů Státní rady to považuje za nutné jednat s Pácalem, když s ním skutečně nikdo nejedná. Pokud je informován, může sdělit, že o Pácalovu skupinu se zajímají komunisté, jak už to bylo řečeno, ale ví také, že i někteří soc. dem. se přišli Pácalovi omluvit za negativní stanovisko, které vůči Pácalově skupině zaujal Bechyně, a ujišťovali ho svou nejlepší vůlí a ochotou k spolupráci. A co je nejzajímavější, i Lichner, který zahájil takovou kampaň proti skupině demokratických zemědělců, stále vzkazuje Pácalovi, že by s ním se chtěl sejít, a to aspoň jednou mezi čtyřma očima, aby mu mohl vysvětlit některé věci, které by jistě prý rozptýlily všechno nedorozumění, které mezi nimi vzniklo. Lichner prý sám uznává, že jeho postup nebyl úplně správný, ale že vše se dá napravit. Když Pácal odmítal jednání s Lichnerem, vyslal k němu Lichner svého úředníka. Uhlíř proto nevidí nejmenšího důvodu, proč bychom my se měli chovat vůči Pácalovi zdrženlivě, když ani komunistům, ani soc. dem., ba už ani ne Lichnerovi nevádí s Pácalem a jeho skupinou politicky jednat.

Maxa: upozorňuje, že je důležité, kdo z politických činitelů bude mít na Pácala a jeho skupinu vliv.

Stránský: resumuje tuto debatu a na základě jednomyslného souhlasu prohlašuje, že v nejbližší době bude jednat s Pácalem, zejména pak o jeho kooptaci do naší skupiny.

Zapsal:

Uhlíř